

Tvořivá školka

Carolina Sidon
Petra Skřivánková

tvorivá
hřa

mu
ze
um ŘÍČANY

Texty: Mgr. Carolina Sidon, Mgr. Petra Skřivánková; 2023

Ilustrace: MgA. Aneta Františka Holasová; 2023

ISBN: 978-80-907958-8-4

Ministerstvo životního prostředí

STÁTNÍ FOND
ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ
ČESKÉ REPUBLIKY

Tento projekt je spolufinancován
Státním fondem životního prostředí ČR
na základě rozhodnutí ministra životního prostředí.
www.mzp.cz www.sfzp.cz

Obsah

Úvod 4

1. Prostředí pro tvořivou hru 5

- A) Uspořádání prostoru 6
- B) Materiály 10
- C) Nástroje 14

2. Tvoříme a hrajeme si 18

- D) Pravidla a pilíře tvořivé hry 19
- E) Volné tvoření a hra 23
- F) Tvoříme udržitelně 27

Úvod

Tvořivá školka je tu pro všechny, kdo chtějí, aby tvoření děti bavilo, rozvíjelo a bylo pro ně bezpečné. Vychází z metodiky tvořivé hry a konkrétně, na mnoha příkladech, krok za krokem v jednotlivých oblastech popisuje, jak tvořivá hra funguje v praxi.

Tuto publikaci dokončujeme téměř na den přesně tři roky po vydání knihy Tvořivá hra. A stejně jako v metodice, i nyní vycházíme z potřeb a z praxe konkrétních mateřských škol.

Vychází ze situace mnoha pedagogů, které zaujala metoda tvořivé hry, proškolili se v ní, postupně ji integrují do své každodenní praxe – a v určitém bodě si potřebují nejen ověřit, zda to všechno dělají „správně“ (tedy v souladu s metodikou), ale také hledají inspiraci, kam se dále posouvat. Pro tyto účely přinášíme možnost zapojení se do sítě Tvořivých školek prostřednictvím certifikace.

Tvořivá školka vám pomůže definovat a utřídit si, co znamená tvořivá hra právě pro vaši školku: Co je pro váš pedagogický kolektiv v oblasti polytechniky zásadní, co vám funguje a v čem se ještě chcete zlepšovat.

JAK NA TVOŘIVOU ŠKOLKU?

Nejprve se seznámte s metodikou tvořivé hry – přečtěte si publikace Tvořivá hra, Tvořivá hra v zahradě a/nebo navštivte workshopy tvořivé hry. Vyzkoušejte si podle metodiky ve své praxi první aktivity, začněte s dětmi shromažďovat různé přírodní materiály, hrát si s nimi, experimentovat a tvořit. Pak začněte budovat řemeslný koutek, případně přizpůsobte ten, který už máte.

Po nějaké době si projděte Tvořivou školku, označte body, které splňujete, a udělejte si krátkodobý i dlouhodobější plán oblastí, ve kterých se budete posouvat dále.

Cesta k vaší vlastní „tvořivé školce“ je dlouhodobá a může mít mnoho různých podob. Nezaměřujte se na celá jednotlivá kritéria tak, jak jdou za sebou – nesnažte se nejprve kompletně splnit jednu celou oblast (například Prostředí), ale stanovte si vždy pár menších kroků, které budete postupně dělat pro naplnění kritérií napříč všemi oblastmi.

Nejste na to sami! Ať už máte zájem o získání certifikátu, nebo ne, můžete nás kdykoli kontaktovat.

Ať se tvoření daří a přináší radost dětem i vám.

Tým tvořivé hry
> tvorivahra.cz

1.

Prostředí pro tvořivou hru

A) Uspořádání prostoru

B) Materiály

C) Nástroje

A)

Uspořádání prostoru

Umělci kladou velký důraz na to, aby měli svůj ateliér – a není to jen proto, že v něm, jako v každé dílně, bývá uskladněn všechen potřebný materiál pěkně pohromadě a že tu jsou všechny nástroje na dosah. Důležitější je, že ateliér umožňuje maximální soustředění, že je to svět ve světě, že se tu snáze rodí představy, myšlenky i obtížná řešení. Je to místo, které bylo pro ně vymezeno a kde se umělec cítí ve své tvorbě bezpečný.

Jaromír Uždil, učitel a básník

Připravit podnětné a bezpečné prostředí pro tvořivou hru je jedním z nejdůležitějších úkolů pedagoga v tvořivé školce. Zabere vám možná nejvíce času, plánování, přemýšlení. A třeba po nějaké době „ostrého provozu“ zjistíte, že bude potřeba udělat nějaké změny, vlastně stále se prostor bude trochu přetvářet, přizpůsobovat aktuálním situacím a potřebám dětí.

Ale když už se vám povede zprovoznit první funkční verzi řemeslného koutku, ať už ve třídě, nebo na zahradě, nastavit zde pravidla a zvyknout na ně děti i sebe, máte největší kus práce za sebou. Začnete si užívat tvořivou hru a těšit se z nápadů a nadšení dětí.

V každém ročním období vypadá náš tvořivo-herní koutek jinak. Na jaře se začne přelévat do zahrady, na podzim bobtnají krabice s kaštany, žaludy a dalšími plody a v zimě to tu vypadá jak v Ježíškově dílně. Baví mě, jak si to žije svým vlastním životem.

Tak rád se přehrabuji
v krabičkách s materiály!

Kritéria

1. Ve třídě a/nebo na zahradě je stálý prostor
 - pro hru a tvoření s různými materiály – převážně přírodními, recyklovanými – a pro jejich uložení,
 - pro práci s opravdovými nástroji a pro jejich uložení,
 - pro uložení rozpracovaných výrobků.
2. V tomto prostoru jsou nastavena srozumitelná pravidla (bezpečnostní, hygienická), která děti znají (nebo si je ještě upevňují). Tato pravidla jsou písemně k dispozici pro kolegy i rodiče.
3. Prostor je dětem volně dostupný, mohou se zde volně pohybovat, brát si materiály a určité nástroje, tvořit zde podle vlastní fantazie. Vše v rámci nastavených pravidel.
4. Minimálně v tomto prostoru pedagogové dodržují 7 pravidel tvořivé hry (neděláme práci za děti, nebereme dětem hotové výrobky atd.).
5. Na péči o tento prostor se podílejí děti. Mají volně k dispozici pomůcky na úklid. Podílejí se také na formulování pravidel, na návrzích na uspořádání prostoru a na doplňování materiálů.
6. Prostor je variabilní, proměnlivý, není sterilně uklizený.

My jsme to tu měli ze začátku takový hezký, ale než jste přijeli, tak to děti hrozně roztahaly a pomíchaly.

Prostor pro tvořivou hru nemusí být pořád perfektně uklizený – dokonce to ani není žádoucí. Důležité je, aby se zde dodržovala předem daná pravidla – nástroje patří vždy na místo, provázky smotáme do klubíčka, hobliny a piliny po sobě každý zamete. Hledejte společně s dětmi hranice mezi tím, co je ještě „celkem uklizené“ a co je už nepořádek, který působí problémy.

Když jste s dětmi uprostřed tvoření, tak roztahané věci, trocha špíny a chaosu pomáhají vytvářet podnětné prostředí pro rozvoj fantazie a tvořivosti.

Co je a co není prostor pro tvořivou hru

✓ Pracovní (třeba kuchyňská) deska s přišroubovanými nohama upevněná ke zdi (nebo třeba vyřazená školní lavice), nástroje zavěšené na dřevotřískové desce na zdi – některé volně přístupné i nejmenším dětem, regál s krabicemi, z nichž některé jsou plné „pokladů“ (klacky, kamínky, korálky...) a některé obsahují jen zbytky různých materiálů a čekají, až je někdo zaplní. Na parapetu jsou krabice od mléka označené obrázky jednotlivých dětí, kam si každý může uložit rozpracovaný výrobek.

✓ Vyznačené místo, kde mají děti k dispozici látky, šňůrky, zbytky různých materiálů. Mohou si tam hrát a tvořit stejně, jako když si hrají se stavebnicemi – například ráno, když postupně přicházejí do školky.

✓ Pracovní místo v zahradním altánku, který je otevřený, je do něj vidět z míst, odkud paní učitelky dohlížejí na děti v rámci volné hry na zahradě. Dětem je volně přístupný stejně jako například pískoviště nebo houpačky. Jsou zde k dispozici materiály, nástroje (některé pouze po domluvě s pedagogem) a děti sem mohou přinášet i další materiály, které našly na zahradě, a využívat je k tvoření.

✗ Vybavený ponk s nástroji a s úložnými prostory na materiály v místnosti vedle třídy, která dříve sloužila jako sklad. Děti tam nemají volný přístup. Analogicky pak dílnička v zahradním altánu, kam děti chodí jen v rámci plánovaných aktivit v doprovodu pedagoga. Stojí zde frontu u svěráku, aby si například všechny uřízly dřevěné kolečko.

Klidně tak mějte, pro řízené aktivity, ale neříkejme tomu prostor pro tvořivou hru.

✗ Velmi pěkně vybavený koutek ve třídě, zatímco na zahradě je udržovaný anglický trávník, pískoviště a houpačky. Tvoří se ve třídě nebo venku na dece – a to jen, když je hezky, v zimě tvořivá hra venku neprobíhá.

✗ Unifikovaný „řemeslný koutek“ z plastu nebo překližky, kde si děti mohou „hrát na řemeslníky“, jsou zde plastové nebo dřevěné nástroje a nepracuje se zde se skutečnými, ostrými nástroji.

Soulad s RVP

Vzdělávací nabídka v oblasti:

Dítě a svět

Praktické činnosti, na jejichž základě se dítě seznamuje s různými přírodními i umělými látkami a materiály ve svém okolí a jejichž prostřednictvím získává zkušenosti s jejich vlastnostmi.

Podmínky předškolního vzdělávání:

Věcné podmínky

Hračky, pomůcky, náčiní a další doplňky, nebo alespoň jejich podstatná část, je umístěna tak, aby je děti dobře viděly, mohly si je samostatně brát a zároveň se vyznačily v jejich uložení; jsou stanovena pravidla pro jejich využívání pedagogy i dětmi.

B)

Materiály

Přírodní materiály jsou člověku nejbližší – vztah k přírodním materiálům a jejich vlastnostem je nám dán hluboce uloženou lidskou zkušeností. Člověk se v průběhu historie dotýkal hlíny, kamene, dřeva, rostlinného a živočišného vlákna, a proto s nimi spojuje emocionální obsahy. Také dítě při hře objevuje vlastnosti materiálu jako pradávný umělec nebo řemeslník, hovoří o nich, učí se rozpoznávat jejich nuance, spojené s možnostmi jejich uplatnění, a pokouší se s nimi zacházet.

Věra Roeslová, akademická sochařka, výtvarnice

Jak pevné je stéblo trávy? Co cítíte, když zaboříte obličej do ovčí vlny? Jak nejlépe přivázat k šišce klacek? My dospělí známe odpovědi na tyto otázky, protože si je dovedeme odvodit na základě předchozích zkušeností. Děti potřebují spoustu času, volnosti a příležitostí k tomu, aby podobné zkušenosti mohly získávat – a uplatnit je pak nejen při tvořivé hře.

Klademe proto velký důraz na to, aby zavedení tvořivé hry do každodenní praxe v mateřských školách začínalo od her s materiály a od tvoření z různých materiálů. Bez nástrojů, bez přesných pracovních postupů, bez témat tvoření.

Jen hra, experimentování, poznávání všemi smysly, kombinování... prostě nabažení a nasycení se, získání představy o tom, co který materiál „umí“ a co od něj lze očekávat.

Využijte zájmu dětí o nejrůznější přírodní materiály, nechte je sbírat a ukládat si všechno možné. Využijte také zájmu rodičů a požádejte je o nejrůznější materiály k tvoření. V prostoru pro tvořivou hru sklad materiálů nebude nikdy hotový, kompletní, dokonalý. Bude se měnit podle ročního období, momentálního zaujetí dětí určitým tématem a také podle toho, jakého dárce a dobrodince zrovna oslovíte.

Stává se nám, že některá z maminek nebo babiček věnuje svoje „poklady“ – krabici s nejrůznějšími knoflíky, krajkami, stuhami nebo nitěmi, které uchovávají třeba po některé své příbuzné, a je jim líto ji vyhodit. Předává nám ji s tím, že konečně pro ty věci našla smysluplné využití. A já jsem moc ráda, že je mohu přijmout. Děti pak už samy nejlépe vymyslí, jak je použít.

Kritéria

- 1.** Ve třídě i na zahradě je stálý sklad materiálů, které jsou v rámci nastavených pravidel volně přístupné dětem, mohou si je podle svého uvážení brát a používat ke hře nebo ke tvoření.
- 2.** Na průběžném sběru a doplňování materiálů se podílejí děti, rodiče i pedagogové.
- 3.** Materiály jsou různorodé, pestré a variabilní. To znamená, že jsou zastoupeny materiály různých vlastností a mohou být využívány různými způsoby.
- 4.** Část materiálů pochází z přírody.
- 5.** Materiály jsou průběžně obměňovány.
- 6.** Pro ukládání materiálů a práci s nimi jsou nastavena srozumitelná pravidla (organizační, bezpečnostní, hygienická), která děti znají (nebo si je ještě upevňují). Například: Bereme si jen tolik materiálu, kolik potřebujeme – myslíme i na ostatní. Tato pravidla jsou písemně k dispozici pro kolegy i rodiče.

Uložené materiály nejsou určeny jen k tvoření. Mohou sloužit i k hraní a k experimentování.

Co jsou a co nejsou materiály a aktivity s nimi v tvořivé hře

- ✓ **Zásoby materiálu ve vyčleněném prostoru ve třídě, kam děti mohou volně vstupovat v rámci daných pravidel. Jsou to jak krabice s materiály, které mohou volně používat k tvoření i hrám ve třídě (ovčí vlna, čisté nařezané proutky, zbytky látek...), tak i krabice s materiály, které děti mohou využívat k tvoření v řemeslném koutku, ale nesmí je nosit jinam po třídě (kůra, mech, klacky z lesa, knoflíky...).** Oba typy krabic jsou jasně barevně odlišeny a děti chápou důvody, proč některý materiál je určen i ke hře, a jiný nikoli.
- ✓ **Hromada přírodních materiálů na zahradě, které si děti mohou volně brát v rámci volné hry. Další materiál (provázky, drátky, korálky) zde není nastálo volně uložen, ale paní učitelky jej berou v krabicích ven a děti jej mohou používat k tvoření.**
- ✓ **Aktivita, zpočátku řízená, kdy děti vyhledávají materiály určitých vlastností (protiklady, stupnice...). Z těchto materiálů pak volně tvoří (podle pravidel tvořivé hry), třeba i na základě konkrétního zadání (použijte na výrobek alespoň dva materiály s opačnými vlastnostmi – například tvrdý/měkký, hladký/drsný).**

- ✗ **Sklad materiálů v jiné místnosti (nebo v jiné části zahrady), kam děti nemají běžně bez dozoru přístup.**
- ✗ **Tvoření za použití papíru, nůžek a lepidla, kde si děti mohou dolepovat na čtvrtku například vatu, třpytky, barevný papír.**
- ✗ **Aktivita, kdy děti dostávají materiály na začátku „na příděl“, nemohou se pak v průběhu tvoření rozhodnout pro jiný materiál, volně si vybírat, prohrabovat se jím, sdílet jej s ostatními.**

Některé materiály jsou ale drahé (třeba kvalitní barevné čtvrtky) a já si nemohu dovolit nechat děti, aby si je úplně volně braly.

Samozřejmě, že kromě prostoru s materiály pro tvořivou hru můžete mít ve třídě uloženy také materiály, které využijete při řízených aktivitách a ke kterým děti nemají volný přístup. To je naprosto v pořádku - jen to nejsou materiály pro tvořivou hru.

Soulad s RVP

Vzdělávací nabídka v oblasti: Dítě a jeho psychika

Spontánní hra, volné hry a experimenty s materiálem a předměty.

Vzdělávací nabídka v oblasti: Dítě a jeho tělo

Manipulační činnosti a jednoduché úkony s předměty, pomůckami, nástroji, náčiním, materiálem; činnosti seznamující děti s věcmi, které je obklopují, a s jejich praktickým používáním.

C)

Nástroje

*Moje žena MacKenzie říká:
„Radši budu mít dítě s devíti prsty
než ňoumu, který si neumí poradit.“
To je skvělý přístup k rodičovství
i životu.*

Jeff Bezos, zakladatel firmy Amazon

To, že v tvořivé hře pracují děti s opravdovými nástroji, není samoúčelné. Nástroje zde slouží jako prostředek k tomu, aby děti mohly tvořit podle svých představ. Aby práci s běžnými nástroji vnímaly jako běžnou součást života, ne jako „zakázané ovoce“.

Práce s nástroji děti velmi baví a motivuje, těší se, až budou moci samy řezat nebo třeba vrtat vrtačkou. Proto je velmi důležité celý proces neuspěchat – nenechat se strhnout nadšením a dychtivostí dětí. Nástroje přidávat postupně, dát dětem čas při zvykání si na bezpečnostní pravidla, trpělivě budovat a rozšiřovat správné návyky. Takový „pomalý rozjezd“ se pak v dlouhodobém horizontu vyplácí – děti bez problémů dodržují nastavená (a dobře naučená) pravidla, nespěchají při práci, nástroje neberou jako „atrakci“, ale jako pomocníky k dosažení plánovaného výsledku.

Při zavádění nástrojů do každodenní praxe je také třeba brát ohled na sebe samé. Nenuťte se do nástrojů, u kterých máte obavy o bezpečnost dětí. Raději delší dobu pracujte s „jednoduššími“ nástroji, na kterých se děti dobře naučí dodržovat bezpečnostní pravidla, a k těm obávanějším nástrojům přejděte až za delší dobu. A pokud k některým z nich nezískáte důvěru vůbec? Pořád ještě můžete být v tvořivé hře skvělí, metodika nestojí a nepadá s používáním všech možných nástrojů!

Jako malá holka jsem měla ošklivý úraz nožem, dodnes mám velkou jizvu. Proto jsem se rozhodla, že při tvořivé hře s dětmi nože používat nebudeme. Ze začátku jsem si to trochu vyčítala – přece jen je to asi iracionální obava. Nyní ale už toho rozhodnutí nelituji, protože vidím, že děti jsou nadšené, tvořivé a vymýšlejí báječné věci i bez toho, aby používaly nůž. Mají k dispozici škrabky a pilku, s tím si bez problémů vystačí.

Kritéria

1. Děti pracují s reálnými, běžně dostupnými funkčními nástroji (nikoli s jejich napodobeninami). Nástroje jsou kvalitní, udržované a v dobrém stavu – pravidelně je kontrolujeme a vyřazujeme, pokud mají vadu.
2. Pro práci s nástroji jsou nastavena srozumitelná pravidla, která děti znají (nebo si je ještě upevňují). Tato pravidla jsou písemně k dispozici pro kolegy i rodiče. Pravidla pro práci s nástroji jsou viditelně umístěna v řemeslném koutku v takové formě, které děti rozumějí (obrázky a fotografie, ne psaný text).
3. Nástroje přidáváme postupně (ne všechny najednou nebo v krátkém časovém období) a postupně u dětí budujeme správné pracovní a bezpečnostní návyky.
4. S nástroji se postupně seznámí a pravidelně s nimi pracují všechny děti ve třídě (aby všechny děti znaly pravidla a upevňovaly si správné návyky). Tedy všechny děti projdou instrukcemi a praktickým vyzkoušením všech nástrojů, které jsou ve třídě k dispozici.
5. Děti mohou v rámci nastavených pravidel nástroje volně používat při tvoření. Nemusejí si vyrábět konkrétní výrobek – mohou si třeba jen řezat, jen brousit apod.
6. Děti se postupně naučí pracovat s alespoň jedním z nástrojů z každé uvedené skupiny:
 - brusná houbička, smirkový papír, pilník, rašple,
 - škrabka, nožik, kuchyňský nůž,
 - pilka,
 - kladivo, kombinační kleště,
 - vrtačka, nebozízek, svidířik, aku-šroubovák, ruční vrtačka (kolovrátek),
 - ostrá jehla na šití, kovová (ne plastová) vyšívací jehla, háček na háčkování.

U dětí s SVP a u dětí do tří let postupujeme při zavádění nástrojů velmi individuálně. Určitě mohou sledovat instrukci a pozorovat ostatní děti při práci. Je na zvážení pedagoga, s jakými nástroji jim umožní pracovat.

Mám ve třídě i dvouleté děti, ty taky musí umět držet vrtačku?

Co jsou a co nejsou nástroje a aktivity s nimi v tvořivé hře

- ✓ **Ve třídě probíhá pravidelně (jednou týdně nebo třeba jednou za dva týdny) řízená aktivita, kdy se děti učí a opakují si bezpečnostní pravidla pro manipulaci s materiály (jak držet klacky) a s některými nástroji. Aktivita probíhá různou formou – vytváření myšlenkové mapy, vyprávění příběhů, drobné aktivizační hry apod. Všichni si vyzkoušejí práci s daným nástrojem, pedagog chválí správné držení nástrojů, upozorňuje na chyby. Mimo tyto řízené aktivity mají děti nástroje, které jsou už bezpečně zvládnuté, k dispozici pro volné tvoření.**
- ✓ **Děti byly seznámeny s bezpečnostními pravidly. Pokud chtějí samy používat ostré nástroje, musejí složit „tovaryšskou zkoušku“, kdy opakovaně pod dozorem ukážou, že znají pravidla a dovedou nástroj bezpečně použít. Pak daný nástroj mohou používat i samostatně, pro volné tvoření.**
- ✓ **Pedagog bere některé nástroje s sebou na vycházky do lesa, zde je mají děti volně k dispozici. Nástrojů nemusí být mnoho (třeba jen jedna škrabka a dvě brusné houbičky). Mohou si volně tvořit nebo třeba „jen tak“ řezat velkou větev, kterou našly ležet přes cestu.**

- ✗ **Děti se naučí používat určitý nástroj v rámci řízené aktivity, která směřuje k vytvoření určitého výrobku.**

Například sešroubují pomocí aku-šroubováku polotovar ptačí budky, pak ale dalších několik měsíců aku-šroubovák k dispozici nemají, neupevňují si dovednosti pro práci s ním a nesměřují k tomu, aby se ho naučily bezpečně používat samostatně, pro volné tvoření.

- ✗ **Projektový den ve školce, kdy je na zahradě umístěno několik stanovišť s různými nástroji – pilkou, vrtačkou, jehlou a vyšivacím kruhem, škrabkou, kladívkem a hřebíky... Děti mohou obcházet jednotlivá stanoviště a vyzkoušet si práci s daným nástrojem. Po skončení projektového dne ale už mají ve třídě k dispozici jen brusné houbičky, nůžky na papír a plastové vyšivací jehly.**

- ✗ **Hra na řemeslníky, kdy si děti modelují houštíčky z modelíny, zatloukají plastovým kladívkem plastové „hřebíčky“ do polystyrenové desky, vybarvují obrázek pilky a vrtačky atd.**

Soulad s RVP

Podmínky předškolního vzdělávání:

Organizace

Veškeré aktivity jsou organizovány tak, aby děti byly podněcovány k vlastní aktivitě a experimentování, aby se zapojovaly do organizace činností, pracovaly svým tempem atp.

Věcné podmínky

Vybavení hračkami, pomůckami, náčiním, materiály a doplňky odpovídá počtu dětí i jejich věku; je průběžně obnovováno a doplňováno a pedagogy plně využíváno.

Vzdělávací nabídka:

Dítě a jeho tělo

Manipulační činnosti a jednoduché úkony s předměty, pomůckami, nástroji, náčiním, materiálem; činnosti seznamující děti s věcmi, které je obklopují, a jejich praktickým používáním.

My s dětmi rádi vystřihujeme z papíru, teď naposledy si třeba samy vyráběly takové ty oblékací panenky. Nůžky jsou přece také nástroj, s kterým se děti musejí naučit pracovat, a navíc si při stříhání rozvíjejí jemnou motoriku a koordinaci oko – ruka.

Určitě nůžky na papír používejte, je pravda, že se s nimi děti potřebují naučit zacházet. Ale v tvořivé hře je nepočítáme mezi „opravdové nástroje“ (na rozdíl od ostrých krejčovských nůžek), protože chceme, abyste se v této oblasti s dětmi posunuli od nástrojů, které se ve školkách běžně používají, ještě o kus dál.

2.

Tvoříme a hrajeme si

- D) Pravidla a pilíře tvořivé hry
- E) Volné tvoření a hra
- F) Tvoříme udržitelně

D)

Pravidla a pilíře tvořivé hry

*Všechny úžasné věci, které se na
tomto světě staly, nejdříve vznikly
v něčí fantazii.*

Astrid Lindgrenová, spisovatelka

Každá hra má svá pravidla. Tvořivá hra jich má sedm – postupně byste si je měli osvojit a dodržovat je při práci s dětmi. Která z nich dodržujete v každodenní praxi už nyní? Co za pravidlo vám připadá nejdůležitější? Na které si budete zvykat snadno a na které obtížněji?

Doporučujeme vám odpovědět si na tyto otázky, položit si i další a na základě toho naplánovat, jak jednotlivá pravidla budete zavádět do praxe. Je to dlouhodobý proces, neuspěchejte ho. Neměňte při něm jen svoje návyky, ale i návyky dětí a svých kolegů nebo kolegyň. Při plánování jednotlivých aktivit tvořivé hry si kromě cílů aktivity naplánujte i to, na které pravidlo se zaměříte a co konkrétně budete dělat, abyste se v této oblasti posunuli (k zaznamenávání a vyhodnocování vám bude sloužit vaše portfolio).

Když nestíháme, tak holt udělám práci za děti a nehrouťím se z toho. Ale vezmu si z té situace poučení.

Líbilo se mi sledovat, jak se nám principy a pravidla tvořivé hry začaly nenápadně a vlastně neplánovaně vkrádat i do úplně jiných aktivit. Třeba na školce v přírodě jsme letos dělali mnohem méně práce za děti v oblasti sebeobsluhy – a bavilo nás to všechny, hlavně ty děti.

Při zavádění tvořivé hry do každodenní praxe doporučujeme postupovat od materiálů přes nástroje, postupy, až nakonec k tématům. Každou další fází dětem rozšiřujeme možnosti pro jejich vlastní tvoření. Jak zde ale opakovaně zmiňujeme, je důležité celý proces neuspěchat.

Dejte dětem dostatek času, podnětů a klidu pro zkoumání materiálů, hru a experimentování s nimi. Pak teprve přijdou na řadu nástroje, které dětem rozšíří možnosti ve využití různých materiálů. Když se děti naučí manipulovat s několika různými nástroji a pochopí, že má smysl dodržovat nastavená pravidla, začneme je učit pracovat podle předem daných postupů a návodů. Tím jim opět rozšíříme paletu možností, protože pro tvoření budou moci využívat nejen různorodé materiály a nástroje, ale také složitější pracovní postupy (například šití).

A až úplně nakonec nabízejte dětem témata k tvoření – teprve ve chvíli, kdy témata budou děti (i vy sami) vnímat ne jako zúžení prostoru pro vlastní fantazii, ale naopak jako otevření dalších, dosud neprobádaných oblastí. Nezačínajte od konce, od témat – nezjednodušíte tím práci ani dětem, ani sobě. Odpoutejte se od jakýchkoli témat tvoření a začněte tím, že se s dětmi prostě ponoříte do nejrůznějších materiálů a necháte se unášet nekonečnými možnostmi, které k tvoření nabízejí.

Kritéria

Pokud informujete rodiče třeba o tom, že při aktivitách s materiály je cílem to, že dítě zkoumá vlastnosti různých materiálů, pak jim nebudou tolik chybět nástěnky se „šablonkovými“ výrobky.

1. Je dodržována didaktika tvořivé hry, posloupnost jednotlivých fází tvořivé hry.
 - Minulé fáze (například „materiály“) nejsou ukončeny, ale tyto aktivity se opakují a prolínají se do následujících fází (například „nástroje“).
 - **Nástroje** zavádíme postupně, slouží k opracovávání materiálů, se kterými se děti už seznámily.
 - Aktivity s **postupy** rozvíjejí samostatnost dětí při volné tvorbě. (Děti pracují podle návodů, ale také mohou samy navrhnout postupy.)
 - **Téma** slouží jako inspirace k volnému tvoření, ne k určování podoby jednoho konkrétního výrobku.
2. S pravidly a pilíři tvořivé hry jsou seznámeni všichni pedagogičtí pracovníci, kteří pracují s danou skupinou dětí (kolegyně ve třídě, asistentka pedagoga) i vedení MŠ. Při aktivitách tvořivé hry dodržují pravidla tvořivé hry všichni, kdo v tu dobu pracují s dětmi, i když nejsou přímo zapojeni do programu Tvořivá školka.
3. Pedagog si vede portfolio zaměřené na jednotlivé fáze a pravidla tvořivé hry.
4. Pedagog ve svém portfolio monitoruje také posun a vývoj dětí (nemusí se týkat jednotlivých dětí).
5. Rodiče jsou seznámeni s principem tvořivé hry, jejími pilíři a pravidly a také s přínosy tvořivé hry pro děti. Mají také průběžné informace o cílech některých aktivit a o postupu zavádění tvořivé hry do praxe.
6. Ve školce je zodpovědná osoba za rozvoj tvořivé hry (koordinátor/ka tvořivé hry).

Co je a co není dodržování didaktiky tvořivé hry

- ✓ V rámci aktivit tvořivé hry postupně zavádíme jednotlivá pravidla. Ta se vědomě prolínají i do jiných činností. Například u některých řízených aktivit mají děti možnost přicházet s vlastními nápady (případně po řízené aktivitě si mohou děti tuto činnost vyzkoušet i samostatně a po svém).
- ✓ S ohledem na věk dětí se pedagog rozhodne zůstat pouze ve fázi materiálů a jednoduchých nástrojů. Nepřeskakuje k tématům, ale setrvává na začátku, protože materiálová fáze má pro učení těchto konkrétních dětí největší přínos.
- ✓ Některé aktivity ve fázi postupů nebo nástrojů mají formu řízené činnosti. Například se děti učí správně odměřovat množství surovin podle obrázkových receptů, učí se rozpoznat, jak seřadit jednotlivé kroky správně za sebou apod. Tyto řízené aktivity ale směřují k tomu, aby děti později dovedly samostatně pracovat s návody.

Soulad s RVP

Specifika předškolního vzdělávání

Pro naplnění předpokladů a možností optimálního rozvoje osobnosti každého dítěte je nutné uplatňovat v předškolním vzdělávání odpovídající metody a formy práce. Vhodné je využívání prožitkového a kooperativního učení hrou a činnostmi dětí, které jsou založeny na přímých zážitcích dítěte, podporují dětskou zvědavost a potřebu objevovat, podněcují radost dítěte z učení, jeho zájem poznávat nové, získávat zkušenosti a ovládat další dovednosti. Ve vzdělávání je třeba využívat přirozený tok dětských myšlenek a spontánních nápadů a poskytovat dítěti dostatek prostoru pro spontánní aktivity a jeho vlastní plány.

V předškolním vzdělávání jsou uplatňovány aktivity spontánní i řízené, vzájemně provázané a vyvážené, v poměru odpovídajícím potřebám a možnostem předškolního dítěte. Takovou specifickou formou, vhodnou pro předškolní vzdělávání v podmínkách mateřské školy, je didakticky zacílená činnost, která je učitelem přímo nebo nepřímo motivovaná, která je dítěti nabízena a v níž je zastoupeno spontánní a záměrné (cílené, plánované) učení.

- ✗ Při tvořivé hře supluje ve třídě paní učitelka, která tuto metodiku nezná a nepracuje podle jejích pravidel. Děti pak chodí s žádostmi o pomoc za ní a ona jim ochotně „pomáhá“ – vymýšlí řešení, dělá uzlíky apod.

Pokud u vás supluje kolegyně, která tvořivou hru nezná, raději jí dejte nějaký konkrétní úkol (například dohlížet u svěřáku na děti, které pracují s pilkou) a alespoň velmi stručně jí vysvětlíte základní pravidla tvořivé hry.

- ✗ Proběhne jedna aktivita na materiály, následně jedna aktivita na nástroje, jedna na postupy a jedna na téma. Tím se považuje tvořivá hra za „zavedenou do praxe“ a následují převážně tvořivé aktivity na určité téma, podle týdenního plánu.
- ✗ Děti jsou od začátku „nenápadně“ manipulovány k určitému tématu, i když formálně mají v tvoření volnost. Například jako jedna z prvních aktivit proběhne tvoření z proutků, kde mají děti „pro inspiraci“ na stole různé typy věnců, pomlázek a jarních dekorací.

E)

Volné tvoření a hra

*Ve hře dítě vždy překračuje svůj věk,
překračuje své běžné chování. Ve hře
se dítě chová, jako by samo sebe
o hlavu přerostlo.*

Lev Vygotskij, psycholog

Hra je pro předškolní děti nejdůležitějším nástrojem k poznávání okolního světa a k učení. Volná hra jim dává možnost zaměřit se na oblasti, o které mají aktuálně zájem – a kde jsou tedy nejvíce motivovány k učení se. V tvořivé hře se tato volná hra prolíná s volným tvořením.

Děti si tedy mohou vyrábět věci, se kterými si dále hrají, znovu je mohou přetvářet a upravovat. Zvyšuje se tak jejich motivace k tvoření, protože vyrábějí něco, co jim samotným dává smysl. Je tedy velmi důležité připravit prostředí a pravidla pro tvořivou hru tak, aby se hra skutečně mohla prolínat s tvořením – nenechávat děti například ukládat hotové výrobky do šatny a odložit hru „na potom“.

Zorganizovat vše tak, aby děti mohly volně tvořit, pracovat s nástroji a přecházet do volné hry – to není jednoduchý úkol. Je potřeba počítat s tím, že děti si nebudou vyrábět jen „bezpečné“ hračky (panenky, zvířátka, autíčka), ale určitě i různé zbraně, meče apod. Nemá smysl dětem takové výrobky zakazovat – spíše je třeba dobře promyslet pravidla, v jejichž rámci si mohou svůj výrobek vyzkoušet a bezpečně s ním manipulovat. Radost dětí z vlastních výrobků a jejich hrdé „já jsem to dokázal sám“ ale určitě za tu práci s vymýšlením a nastavováním pravidel stojí!

U nás samozřejmě hlavně kluci pořád vyráběli meče, pušky, oštěpy... společně jsme si s dětmi sedli a vymýšleli pravidla, aby to ve třídě bylo bezpečné pro všechny. Zároveň ale taková, aby si i tihle kluci mohli užít hru se svými výrobky. Nakonec jak ve třídě, tak i na zahradě vznikla „aréna“, kde je vždy jen jedno dítě a mečem šermuje jen ve směru od ostatních. Na stěnu, proti které šermují, si děti samy vymyslely a z kartonu vyrobily „zloděje a lumpy“, proti kterým bojují.

Kritéria

- 1.** Pedagog vede aktivity formou nepřímě řízené činnosti, připravuje prostředí (nikoli vzorové výrobky), ve kterém děti rozhodují o tom, co chtějí vyrábět.
- 2.** Volné tvoření je dobrovolné – nevadí, když nebudou chtít vyrábět všechny děti. Vyrábění může každému dítěti trvat různě dlouho. Pedagog s těmito možnostmi počítá a má naplánováno, co budou dělat děti, které netvoří nebo svou práci už dokončily.
- 3.** Tvoření má vždy „otevřený konec“ – na začátku nemusí být jasné, co se vyrábí. Výsledkem tvoření nemusí být konkrétní výrobek, může to být i zážitek z určité činnosti
- 4.** Děti mají možnost v rámci daných pravidel tvořit i ve volných chvílích, mimo režim řízené nebo nepřímě řízené činnosti. Například ráno nebo odpoledne, kdy je čas na volnou hru dětí.
- 5.** Děti si mohou se svými výrobky hrát a mohou je přetvářet. Samy rozhodují o tom, jak s výrobkem naloží. Ve třídě jsou nastavena pravidla (bezpečnostní, hygienická) pro hru s vlastními výrobky.
- 6.** Pedagog inspiruje a povzbuzuje děti k volné tvorbě, k experimentům a podporuje jejich zvědavost.

Když jsme teď už ve fázi „téma“, tak ale děti nemusím nechávat tvořit úplně volně, ne?

I když děti tvoří na určité téma, pořád dodržujeme zásadu volného tvoření. Tedy téma je pro děti inspirací, není to závazné zadání.

Co je a co není volné tvoření a hra

- ✓ Dítě si naplánuje, že si vyrobí hračku, třeba autíčko. Pracuje na svém výrobku, ale nakonec z toho vyjde něco úplně jiného a dítě si s tím ani nehraje.

Děti si nutně nemusí se svým výrobkem hrát, dáváme jim v tom možnost volby.

- ✓ Dítě se netrefí do zadaného tématu. Ve fázi „téma“ například děti tvoří na téma Vánoce (andělky, dárečky, ozdoby na stromek, hvězdičky) a jedno z dětí vytvoří kosmickou raketu. Můžeme s ním reflektovat, proč se od tématu odchýlilo, ale necháváme jej volně tvořit a hrát si se svým výrobkem.

- ✓ Děti si hrají s klacky, které dotvořily do podoby jednoduchých panenek.

- ✗ Děti tvoří podle určitého vzoru, mají možnost volby barvy korálků, počtu dekorací apod. Pracují podle konkrétního zadání, výrobek samy nevymyslely, jen ho mohou nějakým způsobem dekorovat, dotvářet.

Řízené činnosti jsou v pořádku! Ale není to tvořivá hra.

- ✗ Děti si jen hrají s klacky, kamínky, žaludy apod. Nijak je neupravují, nespojují dohromady, nevyužívají vlastnosti těchto konkrétních materiálů.

- ✗ Děti tvoří na tak malém prostoru, že tam už není místo pro bezpečné hraní s jejich výrobky. Po skončení práce děti výrobky odkládají na určené místo a ti, kdo už mají hotovo, odcházejí ke stolkům a mohou si kreslit. S výrobky si pak mohou hrát později venku na zahradě nebo doma.

Soulad s RVP

Specifika předškolního vzdělávání, metody a formy práce

Učební aktivity probíhají především formou nezávazné dětské hry, kterou se dítě zabývá na základě svého zájmu a vlastní volby. Učení dítěte na základě předávání a přijímání hotových poznatků je v předškolním vzdělávání považováno za cestu nevhodnou, resp. málo vhodnou.

Psychosociální podmínky

Je uplatňován pedagogický styl s nabídkou, který počítá s aktivní spoluúčastí a samostatným rozhodováním dítěte. Vzdělávací nabídka odpovídá mentalitě předškolního dítěte a potřebám jeho života (je dítěti tematicky blízká, jemu pochopitelná, přiměřeně náročná, dítěti užitečná a prakticky využitelná).

Kompetence k řešení problému

Dítě řeší problémy na základě bezprostřední zkušenosti; postupuje cestou pokusu a omylu, zkouší, experimentuje; spontánně vymýšlí nová řešení problémů a situací; hledá různé možnosti a varianty (má vlastní, originální nápady); využívá při tom dosavadní zkušenosti, fantazii a představivost.

F)

Tvoříme udržitelně

Pokud chceme, aby děti prospívaly a aby se staly skutečně silnými bytostmi, nechejme je, aby si zamílovaly zemi předtím, než po nich budeme chtít, aby ji zachraňovaly.

David Sobel, pedagog a akademik

Tvořivou hrou se vracíme zpátky ke kořenům – ke kořenům dětského tvoření a hraní, k ponoření se do příběhů a bezbřehé fantazie, kdy dětem stačilo ke hraní polínko a pár hadříků.

V současné době děti obklopuje obrovská spousta plastů (stavebnic, hraček, napodobenin reálných předmětů). O to větší význam má pro ně čas, ve kterém si mohou materiál k hraní a tvoření alespoň částečně obstarávat samy a libovolně ho přetvářet a měnit. Sbírat ho na zahradě nebo při procházkách do lesa. Budují si tak vztah k místu, kde žijí – blízké prostředí se jim propojuje se zážitky ze hry a tvoření. Do budoucna se tak zvyšuje jejich motivace pečovat o své okolí, chránit ho, chovat se k okolní přírodě ohleduplně.

Součástí budování vztahu k okolnímu prostředí je také péče o něj. Děti nejen že pracují s reálnými nástroji, ale také dělají reálnou práci – ne jenom „jako“. Pomáhají s tím, co je opravdu potřeba udělat. Hrabou listí na zahradě, pomáhají opravit blátivou kuchyňku, sestavují krmítko pro ptáky, vyrábějí rám na novou nástěnkou nebo zalévají záhonky. Pečují o své bezprostřední okolí, ať už o věci, rostliny nebo živočichy. Zároveň si tak budují i vztah samy k sobě – jsem pro své okolí užitečný/á, dokážu ho měnit k lepšímu.

Chvilku trvalo, než si náš pan údržbář zvyknul na to, že mu děti mohou pomáhat i třeba s vrtáním nebo „špinavými“ pracemi na zahradě, které by měl bez malých pomocníků hotové mnohem rychleji. Nadšení dětí se ale přeneslo i na něj a teď už děti zapojuje skoro do všeho. Naposledy třeba opravovali plot poničený divokými prasaty.

Kritéria

- 1.** Tvořivá hra probíhá i venku – v zahradě, mimo školní zahradu, na louce nebo v lese. Vždy s ohledem na okolní prostředí, v souladu s udržitelným životním stylem.
- 2.** Při sběru a používání materiálů učíme děti ohleduplnému chování k přírodě.
- 3.** Děti využívají dovednosti pro práci s nástroji i při běžných činnostech v reálném životě školky (přidávají ruku k dílu při opravdové práci – například při opravě hracího prvku, při péči o záhonky, při montáži nového nábytkového prvku).
- 4.** Koordinátor/koordinátorka tvořivé hry spolupracuje s koordinátorem/koordinátorkou environmentální výchovy (pokud ve školce je).
- 5.** Při volném tvoření jsou dodržovány zásady environmentální výchovy. Hledáme s dětmi možnosti řešení konstrukčních problémů tak, aby tvoření bylo udržitelné.
- 6.** Šetrně zacházíme s materiály i s odpadem. Využíváme lokální zdroje.

Máte už náš metodický list Tvořivá hra a EVVO? Napište si o něj!

Co je a co není udržitelné tvoření a hra

- ✓ **Přemýšlíme o materiálech v souvislosti s aktuálním ročním obdobím, například na jaře s dětmi sbíráme proutky z prořezaných stromů, na podzim cíleně používáme kaštiny a žaludy.**
- ✓ **Děti vědí, proč není vhodné používat například tavnou pistoli a aktivně vymýšlejí jiná řešení (třeba dva žaludy spojí tak, že do nich vyvrtají dírky a spojí je párátkem – místo toho, aby je slepily tavnou pistolí).**
- ✓ **Děti pomáhají s péčí o zahradu a s údržbou zařízení školky. I když se zde jedná spíše o řízené činnosti, děti využívají dovedností, které se naučily v rámci tvořivé hry (manipulace s nástroji apod.). A naopak, zkušenosti z těchto praktických činností pak plynule přenášejí do svých her a volného tvoření.**

✗ Pro tvoření si objednáme prefabrikáty, které lze snadno vypustit nebo nahradit přírodními nebo recyklovanými materiály (například polystyrenové koule, plastová očička).

✗ Necháváme děti vytvářet „recyklované hračky“ například z víček od PET lahví, z plastů, plechovek apod. bez ohledu na to, že tím výrazně zhoršujeme možnost recyklace použitých materiálů. (Například děti přitloukají na pařež plastová víčka, která by se jinak dala dobře recyklovat – vytvářejí tak další směsný odpad.)

✗ Při tvoření venku používáme stejné materiály jako při tvoření ve třídě – bez ohledu na to, že třeba malé kousky drátů nebo umělých přízí mohou děti přehlédnout a nechat je ležet v přírodě.

Soulad s RVP

Vzdělávací nabídka v oblasti:

Dítě a svět

Smysluplné činnosti přispívající k péči o životní prostředí a okolní krajinu, pracovní činnosti, pěstitelské a chovatelské činnosti, činnosti zaměřené k péči o školní prostředí, školní zahradu a blízké okolí.

Přirozené i zprostředkované poznávání přírodního okolí, sledování rozmanitostí a změn v přírodě (živá i neživá příroda, přírodní jevy a děje, rostliny, živočichové, krajina a její ráz, podnebí, počasí, ovzduší, roční období).

Vzdělávací nabídka v oblasti:

Dítě a společnost

Tvůrčí činnosti slovesné, literární, dramatické, výtvarné, hudební, hudebně pohybové, dramatické apod. podněcující tvořivost a nápaditost dítěte, estetické vnímání i vyjadřování a třibení vkusu.

3.

Kritéria

Zjistěte, jak jste na tom
ve Vaší MŠ.
Vyplňte tabulku s kritérii
a zapojte se do programu
Tvořivá školka.

Tabulka kritérií tvořivé školky

Škála hodnocení v naší MŠ (vztahujte buď k vaší třídě nebo MŠ jako celku)
Zakroužkujte na škále, kde se nacházíte před prvním setkáním a vstupem do programu certifikace.

1) Uspořádání prostoru

Ve třídě a/nebo na zahradě je stálý prostor • pro hru a tvoření s různými materiály – převážně přírodními, recyklovanými – a pro jejich uložení,• pro práci s opravdovými nástroji a pro jejich uložení,• pro uložení rozpracovaných výrobků.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
V tomto prostoru jsou nastavena srozumitelná pravidla (bezpečnostní, hygienická), která děti znají (nebo si je ještě upevňují). Tato pravidla jsou písemně k dispozici pro kolegy i rodiče.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Prostor je dětem volně dostupný, mohou se zde volně pohybovat, brát si materiály a určité nástroje, tvořit zde podle vlastní fantazie. Vše v rámci nastavených pravidel.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Minimálně v tomto prostoru pedagogové dodržují 7 pravidel tvořivé hry (neděláme práci za děti, nebereme dětem hotové výrobky atd.)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Na péči o tento prostor se podílejí děti. Mají volně k dispozici pomůcky na úklid. Podílejí se také na formulování pravidel, na návrzích na uspořádání prostoru a na doplňování materiálů.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Prostor je variabilní, proměnlivý, není sterilně uklizený.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Tabulka kritérií tvořivé školky

Škála hodnocení v naší MŠ (vztahujte buď k vaší třídě nebo MŠ jako celku)
Zakroužkujte na škále, kde se nacházíte před prvním setkáním a vstupem do programu certifikace.

2) Materiály

Ve třídě i na zahradě je stálý sklad materiálů, které jsou v rámci nastavených pravidel volně přístupné dětem, mohou si je podle svého uvážení brát a používat ke hře nebo ke tvoření.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Na průběžném sběru a doplňování materiálů se podílejí děti, rodiče i pedagogové.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Materiály jsou různorodé, pestré a variabilní. To znamená, že jsou zastoupeny materiály různých vlastností a mohou být využívány různými způsoby.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Část materiálů pochází z přírody.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Materiály jsou průběžně obměňovány.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Pro ukládání materiálů a práci s nimi jsou nastavena srozumitelná pravidla (organizační, bezpečnostní, hygienická), která děti znají (nebo si je ještě upevňují). Tato pravidla jsou písemně k dispozici pro kolegy i rodiče.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Tabulka kritérií tvořivé školky

Škála hodnocení v naší MŠ (vztahuje buď k vaší třídě nebo MŠ jako celku)
Zakroužkujte na škále, kde se nacházíte před prvním setkáním a vstupem do programu certifikace.

3) Nástroje

Děti pracují s reálnými, běžně dostupnými funkčními nástroji (nikoli s jejich napodobeninami). Nástroje jsou kvalitní, udržované a v dobrém stavu – pravidelně je kontrolujeme a vyřazujeme, pokud mají vadu.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Pro práci s nástroji jsou nastavena srozumitelná pravidla, která děti znají (nebo si je ještě upevňují). Tato pravidla jsou písemně k dispozici pro kolegy i rodiče. Pravidla pro práci s nástroji jsou viditelně umístěna v řemeslném koutku v takové formě, které děti rozumějí (obrázky a fotografie, ne psaný text).	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Nástroje přidáváme postupně (ne všechny najednou nebo v krátkém časovém období) a postupně u dětí budujeme správné pracovní a bezpečnostní návyky.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
S nástroji se postupně seznámí a pravidelně s nimi pracují všechny děti ve třídě (aby všechny děti znaly pravidla a upevňovaly si správné návyky). Tedy všechny děti projdou instruktáží a praktickým vyzkoušením všech nástrojů, které jsou ve třídě k dispozici.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Děti mohou v rámci nastavených pravidel nástroje volně používat při tvoření. Nemusejí si vyrábět konkrétní výrobek – mohou si třeba jen řezat, jen brousit apod.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Děti se postupně naučí pracovat s alespoň jedním z nástrojů z každé uvedené skupiny: • brusná houbička, smrkový papír, pilník, rašple,• škrabka, nožik, kuchyňský nůž,• vrtačka, nebožízek, svidlík, ruční vrtačka (kolovrátek), aku-šroubovák, • pilka,• ostrá jehla na šití, kovová (ne plastová) • kladivo, kombi- vyšivací jehla, háček na háčkování. nační kleště,	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Tabulka kritérií tvořivé školky

Škála hodnocení v naší MŠ (vztahujte buď k vaší třídě nebo MŠ jako celku)
Zakroužkujte na škále, kde se nacházíte před prvním setkáním a vstupem do programu certifikace.

4) Pravidla a pilíře Tvořivé hry

Je dodržována didaktika tvořivé hry, posloupnost jednotlivých fází tvořivé hry. • Minulé fáze (například „materiály“) nejsou ukončeny, ale tyto aktivity se opakují a prolínají se do následujících fází (například „nástroje“).• Nástroje zavádíme postupně, slouží k opracovávání materiálů, se kterými se děti už seznámily.• Aktivity s postupy rozvíjejí samostatnost dětí při volné tvorbě. (Děti pracují podle návodů, ale také mohou samy navrhnout postupy.)• Téma slouží jako inspirace k volnému tvoření, ne k určování podoby jednoho konkrétního výrobku.	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
S pravidly a pilíři tvořivé hry jsou seznámení všichni pedagogičtí pracovníci, kteří pracují s danou skupinou dětí (kolegyně ve třídě, asistentka pedagoga) i vedení MŠ. Při aktivitách tvořivé hry dodržují pravidla tvořivé hry všichni, kdo v tu dobu pracují s dětmi, i když nejsou přímo zapojeni do programu Tvořivá školka.	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
Pedagog si vede portfolio zaměřené na jednotlivé fáze a pravidla tvořivé hry.	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
Rodiče jsou seznámeni s principem tvořivé hry, jejími pilíři a pravidly a také s přínosy tvořivé hry pro děti. Mají také průběžné informace o cílech některých aktivit a o postupu zavádění tvořivé hry do praxe.	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
Ve školce je zodpovědná osoba za rozvoj tvořivé hry (koordinátor/ka tvořivé hry).	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Tabulka kritérií tvořivé školky

Škála hodnocení v naší MŠ (vztahujte buď k vaší třídě nebo MŠ jako celku)
Zakroužkujte na škále, kde se nacházíte před prvním setkáním a vstupem do programu certifikace.

5) Volné tvoření a hra

Pedagog vede aktivity formou nepřímého řízení činnosti, připravuje prostředí (nikoli vzorové výrobky), ve kterém děti rozhodují o tom, co chtějí vyrábět.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Volné tvoření je dobrovolné – nevadí, když nebudou chtít vyrábět všechny děti. Vyrábění může každému dítěti trvat různě dlouho. Pedagog s tímto možností počítá a má naplánováno, co budou dělat děti, které netvoří nebo svou práci už dokončily.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Tvoření má vždy „otevřený konec“ – na začátku nemusí být jasné, co se vyrábí. Výsledkem tvoření nemusí být konkrétní výrobek, může to být i zážitek z určité činnosti.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Děti mají možnost v rámci daných pravidel tvořit i ve volných chvílích, mimo režim řízené nebo nepřímého řízení činnosti. Například ráno nebo odpoledne, kdy je čas na volnou hru dětí.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Děti si mohou se svými výrobky hrát a mohou je přetvářet. Samy rozhodují o tom, jak s výrobkem naloží. Ve třídě jsou nastavena pravidla (bezpečnostní, hygienická) pro hru s vlastními výrobky.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Pedagog inspiruje a povzbuzuje děti k volné tvorbě, k experimentům a podporuje jejich zvědavost.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Tabulka kritérií tvořivé školky

Škála hodnocení v naší MŠ (vztahujte buď k vaší třídě nebo MŠ jako celku)
Zakroužkujte na škále, kde se nacházíte před prvním setkáním a vstupem do programu certifikace.

6) Tvoříme udržitelně

Tvořivá hra probíhá i venku – v zahradě, mimo školní zahradu, na louce nebo v lese. Vždy s ohledem na okolní prostředí, v souladu s udržitelným životním stylem.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Při sběru a používání materiálů učíme děti ohleduplnému chování k přírodě.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Děti využívají dovednosti pro práci s nástroji i při běžných činnostech v reálném životě školky (přidávají ruku k dílu při opravdové práci – například oprava hracího prvku, péče o záhonky, montáž nového nábytkového prvku).	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Koordinátor/koordinátorka tvořivé hry spolupracuje s koordinátorem/koordinátorkou environmentální výchovy (pokud ve školce je).	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Při volném tvoření jsou dodržovány zásady environmentální výchovy. Hledáme s dětmi možnosti řešení konstrukčních problémů tak, aby tvoření bylo udržitelné.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Šetrně zacházíme s materiály i s odpadem. Využíváme lokální zdroje.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Autorky: Mgr. Carolina Sidon, Mgr. Petra Skřivánková
Odborná konzultace: Ing. Alžběta Macková, MgA. Adéla Venerová
Jazyková spolupráce: Mgr. Renata Skalošová
Grafická úprava: Mgr. Eva Sosnovcová
Ilustrace: MgA. Aneta Františka Holasová
Fotografie: Mgr. Zuzana Havlínová a fotoarchiv Muzea Říčany

Muzeum Říčany, příspěvková organizace, Říčany 2023
www.muzeumricany.cz – www.tvorivahra.cz

tvorivaha

muzeum
ŘÍČANY

Ministerstvo životního prostředí

STÁTNÍ FOND
ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ
ČESKÉ REPUBLIKY

Tento projekt je spolufinancován
Státním fondem životního prostředí ČR
na základě rozhodnutí ministra životního prostředí.
www.mzp.cz www.sfzp.cz

